

دانشگاه علوم پزشکی گیلان
مرکز تحقیقات علوم اعصاب

هفته نامه

علوم اعصاب

جلد ۱، شماره ۱۱، ۱۳۹۸/۸/۸

مطالب این هفته:

- تحلیل یک محقق علوم شناختی از پیاده روی اربعین

هفته نامه علوم اعصاب

جلد ۱، شماره ۱۱

۱۳۹۸/۰۸/۰۸

عاشق را به تپش انداختند و به آنها خط و جهت دادند. به گفته این گروه خودشان با چشم خود دیدند که وقتی برای امام حسین (ع) و این مراسم یک گوسفند قربانی می کنند جایش چند گوسفند خدا به آنها می دهد. رونقی که در دنباله خدمت به امام حسین (ع) به آنها داده می شد، طمع آنها را برای خرج کردن تمام زندگی شان در این زمان کوتاه اربعین زیاد می کند چون ایمان دارند که خداوند و نظر لطف امام حسین (ع) چند برابر آن تا سال دیگر را نصیبشان می کند. آنقدر خدمت برایشان مقدس و معجزه آسا است که وقتی زوار امام حسین (ع) را می بینند برای شاد کردن آنها دست از پا نمی شناسند. تاریخ صحنه های عجیب و باورنکردنی را ثبت کرده است. اینکه مایع التهای تاولهای پای زائرین را با سرنگ می کشیدند و برای شفای بیمارانشان می بردند یا برای باردار شدن زنانشان یا درد لاعلاج می برند یعنی نهایت باور. آنقدر اعتقاد بالا است که اگر خدای ناکرده سالی به هر دلیلی نتوانستند خدمت کنند مرگ از خدا می خواهند و حاضر به هر کاری هستند تا بتوانند مثل هر سال در مقابل امام حسین (ع) و خانواده او سرافراز باشند. این گروه با جاذبه قوی بین امام حسین (ع) و حلقه های بعدی انسانی قرار دارند و اگر نبودند هرگز حلقه های دیگر انسانی شکل نمی گرفت. این گروه دوران اربعین را به بزرگترین فستیوال تجمع انسانی تبدیل کردند و وقتی اولین نیازهای هر انسان یعنی خوراک و خواب او را فراهم کردند در بهترین حالت احترام و کرامت انسانی به

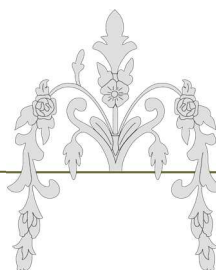
رسانده است و جز صداقت و کرامت و آزادی و بندگی چیزی بر جای نگذاشته است، دلداده او هستند. بنابراین انفجار هسته جاذبه غیرمادی امام حسین (ع) به شکل گیری این کهکشان انسانی منجر شده است. حال با نگاه تحلیلی به انواع تصمیم گیریهایی ممکن برای شرکت افراد می پردازیم. بر اساس زمینه ای که افراد برای شرکت در این مراسم دارند، آنها را می توان به حلقه های مختلف تقسیم کرد.

۱- گروه اول گروهی از مردم کشور عراق هستند که به طور موروثی در این راه بوده اند و همچون خانواده هایی که سالها پرچم عزای امام حسین (ع) بر فراز خانه هایشان علم می شود و در خدمت به امام حسین (ع) و عزاداران او مخلصانه حضور دارند، قابل طرح هستند. این دسته افراد خدمت و حضور در اربعین جزء شالوده فرهنگی آنان است و از راه خود هم عقب نمی کشند چون جلوه های محبت امام حسین (ع) در زن آنها رسوخ کرده است و پدران فرزندان خود را به این راه ترغیب کرده اند. تصمیم گیری این افراد برای بودن در این مسیر بدون چالش و به روال سالیانه است و تعارضی ندارند مگر دچار تعارضات فرهنگی نفوذ غربی بشوند. ممکن است فشار اقتصادی یا امنیتی مانند دوران صدام از بروز دادن این تصمیم جلوگیری کرده باشد، اما آتش زیر خاکستری است که هرگز خاموش نمی شود و دنبال فرصت بروز است مثل جریان شورانگیزی که عراقی ها بعد از نابودی صدام و آزادی نسبی، از خودشان نشان دادند و دنیای تشیع را به وجد آوردند. در حقیقت اینها جرعه اصلی اربعین جهانی را شعله ور کردند و با نمایش فرهنگی حسینی و ارادتی آسمانی دلهای

تحلیل یک محقق علوم شناختی از

پیاده روی اربعین

وقتی بین خیل مردم در کربلا بودم و گاهاً به سختی می توانستم به راه خود ادامه دهم به این فکر می کردم که چه عواملی در این زمان مخصوص این جماعت را به این سختی وا داشته که به زیارت بیایند. این انسان ها که گاه افرادی با اعتقادات عمیق مذهبی و امام شناسی دقیقی نیستند چه انگیزه ای دارند که حضور پیدا کرده اند. چه چیزی پشت چهره آرام و به اطمینان رسیده این افراد که نه خستگی نه گرما و نه هر عامل مزاحم دیگری آنها را از حرکت به سوی هدفشان باز نمی دارد مخفی شده است. هر دو دو تا چهارتای مادی و منفعت طلبانه دنیوی این تلاش را مردود و بی بهره تلقی می کند و مهر بطلان بر آن می زند. پس ما در عین حال که غرق تمدن غرب و نظام حاکم آن هستیم در اعماق وجودیمان گوهری داریم که نمی گذارد افسار همه اراده خود را دست مکتب لیبرالیسم بدهیم. چیزی هست که فرای این دنیای خاکی دلها و عقل ها را می برد و وقتی نظاره می کنی می بینی میلیونها انسان را جمع کرده است. از دیدگاه مهندسی هم که نگاه کنیم وقتی یک مرکز جذب از قدرت جاذبه بالایی برخوردار باشد سیستم داینامیکی را به حول خود می کشاند و دامنه جذب او بزرگ و بزرگتر می شود. قوه جاذبه امام حسین (ع) آنقدر بزرگ و جهان شمول هست که اگر از هر کدام از زائرین اربعین بپرسی یک خاطره شگفت انگیز از ارتباط قلبی اش با امام حسین تعریف کند، حتما حرفی برای گفتن دارد. این انسانها به خاطر عشق و جلوه های ناب انسانی که امام حسین به عرصه ظهور

نوعی مدینه فاضله ای را به تصویر کشیدند که گویی قطعه ای از بهشت بر زمین آورده شده است. انسانها با وارد شدن به آن آنقدر لذت می برند که دل کندن سخت می شود و تجدید آن خاطره یک رویای شیرین می گردد.

۲- گروه دیگر انسانهایی هستند که از تربیت مذهبی و فرهنگی دینی برخوردارند. این افراد طبق فرهنگ و روال تربیتی شان عاشق ائمه هستند. آنها نیز بدون تبلیغات اجتماعی یا پادشاهای مادی و فقط به خاطر عشق به ائمه مایل به حضور در پیاده روی اربعین هستند و چه بسا اگر در این مسیر پذیرایی هم نبود به خاطر ارادت و عمق شناختی که دارند و ثواب اخروی آن حضور پیدا می کنند. البته این دسته زیاد نیستند و حلقه باریکی را تشکیل می دهند. معمولاً از قشر محدودی از جامعه هستند و در رده سنی خاصی قرار دارند. اینان الزاماً دارای قدرت تحول سازی در جامعه نیستند و بنوعی مراودات محدودی دارند و الزاماً با تحولات جامعه تغییر نمی کنند. نکته مثبت این گروه این است که این حلقه با تغییرات سیاسی و اقتصادی از هم نمی پاشد و حول حلقه واسط با جاذبه قوی می مانند. این یعنی اینکه رسم اربعین با وجود این دو حلقه خودجوش با ناسازگاری های زمانه تا ابد حفظ می شود و قابل انقراض نیست.

۳- گروه سوم که حلقه وسیع و متنوعی را تشکیل می دهد، تقریباً نوپا و نوظهور است. در درون این حلقه افرادی با زمینه ارادت به امام حسین (ع) قرار دارند که به خاطر شنیدن تعریف هایی که از این اجتماع بزرگ شده است مشتاقانه پا در این مسیر گذاشته اند. عده ای دیگر کسانی هستند که از شرایط اقتصادی و فرهنگی خوبی برخوردار نیستند و وقتی شنیده اند هم می توانی به زیارت امام حسین (ع) بروی و هم نیازهای اولیه تو همراه با احترام و عزت برآورده می شود و هزینه زیادی نمی خواهد مشتاقانه پا در این مسیر می گذارند. آنها

کسانی هستند که سالها به دلیل عدم تمکن مالی محروم از زیارت امام حسین (ع) بوده اند. گروه دیگر در این حلقه افرادی با تمایلات مذهبی اما نه خیلی محکم هستند که از روی کنجکاوی و میل به خبردار شدن از چنین تجمع خاصی وارد اربعین حسینی می شوند. این گروه اگر در راه سختی ببینند و راضی نشوند مایل به تکرار حضور نیستند اما به دلیل حضور فعال در جامعه و در عین حال مراوده بیشتر از گروه حلقه پیش قدرت تبلیغات قوی تری دارند. جاذبه های اربعین را با توجه به نوع گفتار حاکم بر جامعه بیان می کنند و حرف شنوایی جامعه از این افراد بیشتر است. این افراد به دلیل نداشتن تعصب در مذهب، نکات ضعف را در کنار نکات قوت می بینند و منتقدان معتبری هستند. این افراد معمولاً به دلیل داران بودن از وجهه اجتماعی اقتصادی بهتر نسبت به گروه قبلی در همین حلقه برای توسعه این حلقه و اضافه کردن حلقه های بعدی مهم می باشند. لذا تحت تاثیر قرار دادن آنها و نظام تبلیغاتی هدفمند برای این گروه و تقویت بنیانهای حرکت اربعین برای آنها ضروری است. این گروه قابلیت تبدیل شدن به گروه حلقه پیش را دارند همانطور که ظرفیت بیرون رفتن از حلقه را هم دارند.

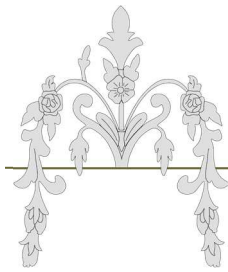
۴- حلقه های پیشین شامل مردم کشور عراق و ایران بودند. به ندرت و شاید کمتر از ۱۰ درصد از جوامع دیگر مانند عربهای خلیج، لبنان، پاکستان و افغانستان را شامل می شوند. اما این حلقه آخر که به دنبال فراگیر شدن خبرهای سفر اربعین در دنیا شکل گرفته و هر روز به صورت تصاعدی بزرگ می شود شامل جمعیت هایی از سراسر دنیاست. به نوعی انسانهایی که در عین ارادت به امام حسین (ع) بین المللی می خواهند ببینند در اربعین در کربلا چه خبر است اینجا حاضر می شوند. آنها علاقمند هستند ارادت خود را به گوش جهانیان برسانند و بنوعی خودابرازی در این جمع را نشان

دهند. گروه هایی از سراسر آمریکا، اروپا، کشورهای مسلمان آفریقایی و آسیایی این حلقه مهم است چون واسط اصلی جهانی کردن تمدن نوین اسلامی است. این گروه خبر رسانه های زنده دنیا هستند که در زمان سکوت مرگبار خبرگزاری های بزرگ دنیا، صدای اربعین را پخش می کنند. در خبرگزاری های کوچک، گروه های اجتماعی فضای مجازی با عکس ها و نوشتارهای خود مردم تشنه دنیا را با فرهنگ ناب اسلامی که منقش به عشق امام حسین (ع) است، آشنا می کنند. این گروه مطمئناً روز به روز بزرگتر می شوند و شاید به دلیل آشنا شدن با فضای فراذهنی آنها و جذابیت بالای آن علاقمند به شرکت با توان مالی و معنوی بیشتر خواهند شد که دور از ذهن نیست.

اربعین حسینی همانطور که رهبر فرزانه انقلاب فرمودند پتانسیل بروز و توسعه تمدن نوین اسلامی را دارد. وظیفه ما در اختیار قرار دادن مصالح لازم برای ساخت بهتر این تمدن است. این تمدن نباید در فقر فکری رشد کند و باید به بنیانهای ارزشی و هیجانی آن فلسفه عمیق اسلامی را تزریق کرد. باید مراقب بود این حرکت دچار روزمرگی نشود. باید مراقب بود این حرکت به انحراف تجمل گرایی و ظلم و اختلاف طبقاتی مبتلا نشود. باید مراقب بود مؤسسان اصلی این حرکت یعنی مستضعفان ضعیف زیر چکمه های قلدرانه تاجران له نشود. باید این حرکت که جوهر وجودی آن محبت به امام حسین (ع) است همچنان چون خورشید بدرخشد و حلقه ها جا به جا نشوند.

چند خطر بالقوه که دیده می شود و راهکارهای حل آن

خطری که احساس می شود در این اجتماع بزرگ به نوعی عصبانیت عراقی ها از حضور متراکم و گسترده ایرانی هاست. به نظر می آید عراقی ها نگران این هستند که این حرکت از دست آنها خارج شود. آنها پیاده روی اربعین را یک آئین ملی

می دانند و به نوعی خود را صاحب و برگزارکننده آن می دانند که از کشورهای دیگر می توانند در تعداد محدودی حضور داشته باشند. وقتی می بینند نجف و کربلا و فاصله بین آنها در قرق ایرانیها است، احساس خطر می کنند. آنها بین منفعتی که از حضور ایرانیها در کشورشان عایدشان می شود و حس دفاع از یک حرکت ملی دومی را ترجیح می دهند و این احساس مانع بزرگی در بزرگ شدن هر روزه این اجتماع است. البته برای رفع این خطر باید گروههای متفکر و با بصیرت مردم را هوشیار کنند و نگذارند این موضوع دغدغه ذهنی عراقیهای ساده دل و کم سواد شود.

مشکل بعدی که وجود دارد عدم فراهم کردن زیرساخت های لازم برای پذیرش این حجم زیاد از مسافر و زائر در زمان کم است. چه از مرزهای زمینی و عدم امکانات در خاک عراق گرفته تا حمل و نقل زوار و بعد اسکان و پذیرایی از آنها در درون شهرهای نجف و کربلاست. هر چند تلاشهای زیادی شده است اما نیازمند توسعه چند ده برابر کنونی است. یک زائر باید احساس امنیت جانی و مالی بکند. باید هر موکب و هر شهری اماکن پراکنده برای امانت داری از وسایل زوار داشته باشند. کفش داری ها می توانند از سیستم های هوشمند یا حداقل توسعه و پراکندگی دادن امکانات برخوردار باشند. قسمت های تفتیش می توانند مجهز به سنسورها برای گذاشتن کیف ها و یا توسعه و پراکندگی خوبی برخوردار باشند. الحمدالله مدل آستان قدس رضوی بسیار کامل و خوب است و پیاده سازی آن در عراق در حال انجام است.

با اینکه تامین غذا و بهداشت نسبت به موضوعات قبلی از اوضاع بهتری برخوردار است و امکانات در سطح مناسبی در دسترس زوار قرار دارد اما هدایت مردم در اماکن شلوغ از بی نظمی زیادی برخوردار است و می بایست توسط راه های تک نفره کانالیزه شود. آموزش عمومی در این مورد بسیار تأثیرگذار

است. مانده قانون دست راست و تابلوها و راهنماها. یکی از معایب و ایرادهایی که دیده می شود ورود ایرانیهایی است که جا و مکانی در شهر نجف و کربلا ندارند و ظاهر بدی در شهر به وجود می آورند که خانم ها به چه وضع ناجوری در کوچه ها می خوابند یا مردم در کوچه پس کوچه ها به خانه ها التماس می کنند که آنها را جا دهند و این در شان یک ایرانی با کرامت نیست. راهکاری که برای این امر می بایست اختصاص داده شود بررسی ظرفیت های موجود و تنظیم ورودی افراد به عراق بر طبق ظرفیت ها و کانالیزه کردن حضور آنهاست. این امر می تواند در ادامه سایت سماح انجام شود. البته متأسفانه سامانه سماح به نوعی امسال فرمالیته بود و در گلوگاه ها وجود آن الزامی نبود. می بایست برای وارد کردن مهر خروج از کشور در پاسپورت برگه سماح نشان داده شود یا حتی داده شود تا مهر زده شود. اما اصلاً کسی در سفر برگه را نخواست و شاید حدود نیمی از مسافران هم اصلاً ثبت نام نکرده بودند. می توان در هنگام ثبت نام سامانه سوالاتی مبنی بر اینکه آیا در نجف و کربلا جایی دارید یا ندارید را پرسید اگر جا داشتند که هیچ اگر گفتند نداریم سیستم به صورت هوشمند افراد را در مقرهای مورد نظر و تایید سیستم از قبیل هتلها، مسافرخانه ها و حسینیه ها و حتی خانه هایی که در لیست تایید گرفته جا کند و بعد اجازه ورود به خاک عراق را بدهد و بعد دیگر خود افراد هستند که می خواهند انتخاب کنند آنجا بروند یا نه اما اگر این ظرفیت های پر شد و گفتند جا نداریم سامانه به آنها اجازه ورود به عراق ندهد. وقتی از همان اول ورود به عراق به این شکل ممانعت شود دیگر بعد مشکل تجمع بدون حساب کتاب نخواهیم داشت.

از خداوند منان توفیق خدمت موفق به همه دلسوزان و خادمان این حرکت بزرگ تمدن ساز را خواستارم. و از او می خواهم که نقشه پلید دشمنان

حق را در تضعیف این حرکت مهدوی باطل و نابود کند. انشاءالله

دکتر بشری هاتف

عضو هیات علمی مرکز تحقیقات علوم اعصاب

همکاران:

- ◆ دکتر هدایت صحرایی
- ◆ دکتر بشری هاتف
- ◆ دکتر شیما شهیاد
- ◆ دکتر غلامحسین مفتاحی
- ◆ دکتر ژیل پیرزاد جهرمی
- ◆ دکتر علیرضا محمدی
- ◆ آقای رضا کاظمی
- ◆ آقای عسگر امامقلی
- ◆ خانم مریم عالم عارف
- ◆ خانم زهرا بوربور
- ◆ آقای غلامرضا حرفه دوست
- ◆ آقای احسان منشادی